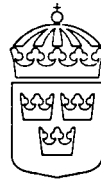

Regeringens proposition

1989/90: 148

om pensionstillskott och kommunalt
bostadstillägg vid undantagande från den
allmänna tilläggs pensioneringen

Prop.
1989/90: 148

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 19 april 1990.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Ingela Thalén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att vid bestämmande av pensionstillskott enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott hänsyn inte skall tas till sådan allmän tilläggs pension (ATP) som skulle ha utgetts om pensionären inte haft undantagande från ATP.

Förslaget får motsvarande konsekvenser vid inkomstberäkningen för kommunalt bostadstillägg och vid beräkningen av hustrutillägg och bilstöd.

Den föreslagna ändringen avses träda i kraft den 1 juli 1990.

Lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1969:205) om pensionstillskott att ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1981:694) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag¹ träder i kraft den 1 januari 1982. *Har undantagande från försäkringen för tilläggs-pension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring gällt för försäkrad skall vid beräkning enligt 3 § av pensionstillskott till den försäkrade själv hänsyn tagas till den tilläggs-pension som skulle ha utgått om undantagande ej ägt rum.*

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

Denna lag² träder i kraft den 1 juli 1990. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om pensionstillskott för tid före ikraftträdandet.

¹ 1981:694.

Ändringen innebär att andra meningen upphävs. Senaste lydelse av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna 1988:173.

² 1990:000.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 april 1990

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Lööw, Persson, Molin, Sahlin, Larsson

Föredragande: statsrådet Thalén

Proposition om pensionstillskott och kommunalt bostadstillägg vid undantagande från den allmänna tilläggspensioneringen

1 Inledning

När den allmänna tilläggspensioneringen (ATP) infördes den 1 januari 1960 gavs de försäkrade möjlighet att efter anmälan stå utanför ATP-systemet såvitt gällde inkomst av annat förvärvsarbete än anställning, s. k. undantagande. En försäkrad som hade begärt undantagande betalade inte tilläggspensionsavgift för sådana inkomster som omfattades av undantagandet.

Anmälan om undantagande kunde efter fem år återkallas med verkan från nästa årsskifte. Ny anmälan om undantagande kunde därefter inte göras. Fr. o. m. den 1 januari 1982 är det inte längre möjligt att vara undantagen från ATP. Försäkrade som är födda år 1923 eller tidigare och som hade ett gällande undantagande år 1981 fick dock möjlighet att stå kvar utanför ATP.

1.1 Pensionstillskott

För samtliga försäkrade som haft ett gällande undantagande – utom de som återkallade sin anmälan om undantagande i samband med att lagen (1962: 381) om allmän försäkring trädde i kraft den 1 januari 1963 – kan undantagandet påverka rätten till pensionstillskott enligt lagen (1969: 205) om pensionstillskott. Vid beräkningen av pensionstillskott görs nämligen en avräkning inte bara mot den ATP som utbetalas utan också mot den ATP som skulle ha utbetalats om undantagandet inte ägt rum.

1.2 Kommunalt bostadstillägg m.m.

Ett undantagande från ATP påverkar även inkomstberäkningen för kommunalt bostadstillägg, KBT. Som årsinkomst räknas nämligen ATP till den del pensionen inte föranlett minskning av det pensionstillskott som

annars skulle ha utbetalats. När det gäller en person som omfattas av undantagande från ATP tillämpas i praxis denna bestämmelse på så sätt att i första hand den ATP som skulle ha utbetalats utöver den som faktiskt betalas ut räknas av mot pensionstillskottet. Detta innebär således att en person, som skulle ha haft en högre ATP om inte undantagande ägt rum, vid bestämmandet av KBT:s storlek kan få en högre inkomst beräknad än vad som blir fallet för en person med lika hög faktisk ATP.

Även inkomstberäkningen för hustrutillägg och för bilstöd åt handikappade påverkas på motsvarande sätt.

1.3 Undantagandepensionärernas ekonomi

Riksdagen begärde under riksmötet 1986/87 en närmare undersökning av behoven av ekonomiskt stöd till de pensionärer som på grund av att de begärt undantagande från ATP inte kunde få pensionstillskott (SfU 1986/87: 10, rskr. 175). Regeringen överlämnade socialförsäkringsutskottets betänkande till pensionsberedningen (S 1984:03). Pensionsberedningen har i ett delbetänkande (SOU 1989:58) Undantagandepensionärernas ekonomi redovisat resultatet av sitt uppdrag.

Av pensionsberedningens betänkande framgår att ca 70 000 förvärvsarbete hade anmält undantagande från ATP i början av 1960-talet. Antalet har successivt minskat och år 1987 återstod ca 1 000 personer med ett gällande undantagande. Kartläggningen visar att det är svårt att dra några långtgående och generella slutsatser angående undantagandepensionärernas ekonomi. Variationerna olika pensionärer emellan är stora. Det finns pensionärer i gruppen som har en god ekonomi samtidigt som det finns andra som har en svag ekonomisk ställning. Drygt 60% av de totalt 21 800 pensionärerna med undantagande år 1988 saknade helt ATP eller hade en ATP under nivån för fullt pensionstillskott. Ca en tredjedel av dessa motsvarande omkring 4 000 hushåll hade en bruttoinkomst som högst uppgick till vad som kan sägas vara en miniminivå, motsvarande nivån för hel folkpension, fullt pensionstillskott och lägsta oreducerade KBT. Vissa av dessa hushåll bedömdes av beredningen kunna ha en inkomst som var lägre än den som garanterades ålderspensionärer i allmänhet. Återstående två tredjedelar av denna grupp undantagandepensionärer hade högre inkomst.

2 Inverkan på pensionstillskott av undantagande m.m.

Mitt förslag: Vid bestämmande av pensionstillskott skall hänsyn inte tas till sådan ATP som skulle ha utgetts om pensionären inte haft undantagande från ATP.

Skälen för mitt förslag: Den som uppbär folkpension i form av ålders-

eller förtidspension, omställningspension, särskild efterlevandepension eller änkepension och som inte har rätt till ATP eller får enbart låg ATP kan därutöver få pensionstillskott. Pensionstillskott utges för närvarande med 50% av basbeloppet till ålderspensionärer m. fl. och med 100% av basbeloppet till förtidspensionärer. Före den 1 januari 1982 fanns, som jag tidigare anfört, en möjlighet att anmäla undantagande från ATP vad avsåg inkomster av annat förvärvsarbete än anställning. Ett sådant undantagande kan helt eller delvis reducera det pensionstillskott som annars skulle ha utgetts.

Riksdagen har med godkännande av socialförsäkringsutskottets betänkande 1989/90:SfU9 gett regeringen till känna vad utskottet anfört om pensionstillskott för personer som haft undantagande från ATP (rskr. 152). I betänkandet uttalar utskottet att pensionstillskott i fortsättningen skall utges till pensionärer som har eller har haft undantagande från ATP endast med beaktande av den ATP som faktiskt utges. Utskottet anser att nya regler i det här avseendet bör kunna träda i kraft den 1 juli 1990.

Som pensionsberedningen visat varierar den ekonomiska situationen för undantagandepensionärerna i hög grad. Det finns emellertid ca 4 000 hushåll som har en inkomst som understiger nivån för hel folkpension, fullt pensionstillskott och lägsta oreducerade KBT. Riksdagen har uttalat sig för att dessa pensionärs situation måste förbättras. Mot denna bakgrund föreslår jag att pensionstillskott inte skall kunna minskas med sådan ATP som skulle ha utgivits om pensionären inte haft undantagande från ATP. De konsekvenser för rätten till pensionstillskott som kan uppstå på grund av att pensionären av annat skäl än undantagande underlåtit att betala in tilläggs pensionsavgift omfattas inte av mitt förslag.

De nya reglerna föranleder ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott (ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1981:694) om ändring i nämnda lag). De föreslås träda i kraft den 1 juli 1990.

Mitt förslag om att undantagandepensionärerna skall få pensionstillskott med beaktande av endast sådan ATP som faktiskt utges kommer samtidigt att innebära att enbart den ATP som faktiskt utges minskas med storleken av pensionstillskottet vid inkomstberäkningen för KBT. Motsvarande torde i förekommande fall gälla vid beräkningen av hustrutillägg och bilstöd. Någon lagändring behövs inte i detta hänseende.

3 Kostnader

Pensionsberedningen har i sitt betänkande beräknat kostnaderna för att införa rätt till pensionstillskott för de s. k. undantagandepensionärerna till 130 milj. kr. för år 1990. Kostnaden är beräknad med utgångspunkt i basbeloppet för år 1989. Riksdagen har mot denna bakgrund i sitt beslut angående medelsanvisningen till folkpensioner för budgetåret 1990/91 anvisat ett i förhållande till förslaget i prop. 1989/90:100 bil. 7 med 130 000 000 kronor förhöjt anslagsbelopp (1989/90: SfU9, rskr. 152).

Pensionsberedningens beräkningar omfattar inte några ökade kostnader för de kommunala bostadstilläggen om undantagandepensionärerna skulle

få rätt till pensionstillskott enligt samma regler som gäller för övriga pensionärer. Dessa kostnader kan för år räknat beräknas uppgå till 20 milj. kr. Detta innebär en kostnadsökning för anslaget D 3. Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension med 5 milj.kr. för budgetåret 1990/91.

Den ökade kostnad jag nu har redogjort för kan i och för sig betalas genom merbelastning av det förslagsvis betecknade anslag på statsbudgeten som berörs, nämligen anslaget Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension. För att det skall bli en bättre överensstämmelse mellan statsbudgeten och dess utfall bör anslaget dock räknas upp i förhållande till vad regeringen har föreslagit i årets budgetproposition. Jag förordar att regeringen föreslår riksdagen detta.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att

1. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,

dels att

2. under femte huvudtitelns förslagsanslag *Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension* för budgetåret 1990/91 anvisa 5 000 000 kr. utöver vad som tidigare beslutats (prop. 1989/90: 100 bil 7, SfU9, rskr. 152).

Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.